

Kanauninkas Vladislovas Butvila

Donatas Pilkauskas

Panevėžio kraštotyros muziejus

Vladislovas Butvila gimė 1891 m. Raseinių apskrities Juodeikonių kaime. Raseiniai – istorinė Žemaitijos sostinė. Nuo 1842 m. jie priklausė Kauno gubernijai.

1901–1904 m. V. Butvila mokėsi Pesčankoje, Kartuz-Berezos valsčiuje (Gardino gubernija) ir Sedoje, 1904–1908 m. – vidurinėje mokykloje Telšiuose¹. 1910 m. įstojo į Žemaičių kunigų seminariją Kaune, kurią baigė 1915 m. Tais metais Butvila išventintas kunigu ir paskirtas vikaru į Uteną. Čia vokiečių okupacijos metais organizavo lietuviškas mokyklas. 1917 m. suorganizavo vargšų šelpimą. 1918 m. tapo „Saulės“ draugijos sekretoriumi ir Utenoje įsteigė progimnaziją, pats joje dirbo tikybos mokytoju, vėliau – direktoriumi. Nuo 1918 m. – Krikščionių demokratų partijos narys. Šios partijos veikloje aktyviai dalyvavo iki 1927 m.

1919 m. į Uteną įsiveržė Raudonoji armija, buvo įsteigtas revoliucinis komitetas. Šis komitetas perėmė ir „Saulės“ progimnaziją, kurioje direktoriavo kun. Vladas Butvila. Direktoriumi naujoji valdžia paskyrė Vincą Augulį. Pakeisti kai kurie mokytojai bei iš dėstomų dalykų sąrašo išbrauktas tikybos mokymas. Kun. Butvila, pašalintas iš darbo, išvyko į Kauną, pas vyskupą Pranciškų Karevičių. Vyskupo sprendimu kunigas paskirtas dirbti į Paberžę. Neilgai trukus, po pusantro mėnesio, paskirtas Panevėžio bataliono kapelionu. Tuo metu Panevėžio batalionas bazavosi Kėdainiuose, dalyvavo kautynėse prieš Raudonąją armiją. Vladas Butvila kapeliono pareigas ėjo iki 1919 m. birželio 16 d. Išvykęs atostogų į Uteną, pasiliko dirbti vikaru. 1920–

¹ Vladislovas Butvila, Lietuviškoji enciklopedija, 4, Kaunas, 1936, p. 1239.

Kanauninkas Vladislovas Butvila.
XX a. 4 dešimtmetis. *Panevėžio*
vyskupijos kurijos archyvas.

Kanauninkas Vladislovas Butvila
su Katedros choro nariais. XX a.
4 dešimtmetis. *Panevėžio vyskupi-*
jos kurijos archyvas.

1921 m. buvo Utenos apskrities gynybos *Komiteto* pirmininku, 1923 m. – Utenos apskrities Šaulių rinktinės pirmininku². Dirbdamas Utenoje, kun. Butvila vadovavo pavasarininkų chorui, su juo laimėjo pirmąsias premijas pavasarininkų kongresuose Šiauliuose ir Panevėžyje. Utenos progimnazijoje nuo 1923 m. veikė mokytojų kursai, kurių vedėju dirbo kun. Vladas Butvila.

1926 m. vyskupo sprendimu kun. Butvila pasiūstas į Kauną. Šiame mieste jis vienerius metus dėstė tikybos mokslą ir laikinai ėjo Kunigų seminarijos prefekto pareigas. Kartu studijavo Lietuvos universiteto Teologijos – filosofijos fakultete. Universitetą baigė 1927 m.

Tais pačiais metais Panevėžio vyskupas Kazimieras Paltarokas paskyrė kun. Butvilą Lietuvos katalikų jaunimo sąjungos „Pavasaris“ instruktoriumi. Minėta sąjunga katalikiškas idėjas propagavo tarp kaimo jaunimo – jos nariai buvo auklėjami meilės Tėvynei, jos istorijai dvasia. 1927 m. kun. Butvila išrinktas šios organizacijos garbės nariu. Kartu jam pavesta Panevėžio mieste organizuoti vysk. Motiejaus Valančiaus liaudies universiteto skyrių. Kun. Butvila buvo ir Lietuvos katalikų jaunimo Eucharistinio kongreso Panevėžyje 1928 m. organizacinio *Komiteto* pirmininkas. Kongresas vyko 1928 m. birželio 17 d. 1937 m. rugsėjį Panevėžyje vyko dainų šventė – gausiems šventės dalyviams turiningą pamokslą pasakė kan. Butvila³.

1928 m. kun. Vladas Butvila paskirtas Katalikų veikimo centro Panevėžio skyriaus vadovu⁴. Šiame centre jis išdirbo iki 1940 m. Katalikų veikimo centrui (toliau – KVC) priklausė visos katalikų organizacijos: ateitininkai, angelaičiai, Katalikų blaivybės draugija, katalikai vyrai, katalikės moterys, pavasarininkai. KVC įsikūrė Sodų gatvėje. Šio centro veikloje labiausiai atsiskleidė kun. Vlodo Butvilos organizacinis talentas. KVC išvystė ypač plačią veiklą. Buvo net išlaikoma agronomė, kuri skaitė paskaitas apie kulinariją, namų ruošą ir kt. Samdomi instruktoriai rūpinosi kaimo jaunimo bei vyrų reikalais. 1928 m. šis centras perėmė ir svarbiausią miesto laikraštį „Panevėžio balsas“. Jis buvo spausdinamas centrui priklausiusioje didžiausioje mieste spaustuvėje „Banga“. Kun.

² Ten pat, p. 1240.

³ Dainų diena, Panevėžio garsas, 1937 m. rugsėjo 25 d., Nr. 39, p. 3.

⁴ Katalikų veikimo centras, Panevėžys, Geografinės ir istorinės žinios apie apylinkes ir miestą, red. J. Masilionis, 1963, p. 377.

Butvila ir pats aktyviai rašė į regioninę bei šalies spaudą. Pasirašinėdavo A. Šablinsko, P. Senkaus, P. Tautvilos, Butenio, A. Š. ir kitais slapyvardžiais. Kunigas rašė apie katalikų organizacijų, KVC veiklą bei kitais klausimais. 1936 m. išėjo jo straipsnių rinkinys „Tiesos fronte“.

Ketvirtajame dešimtmetyje KVC patalpose ypač išpopuliarėjo paskaitos, vyko M. Valančiaus liaudies universiteto užsiėmimai. Įvairių lektorių paskaitos buvo skaitomos du kartus per savaitę: antradieniais – moksleiviams ir inteligentams, penktadieniais – plačiajai visuomenei. Kan. Butvila pats skaitydavo paskaitas moralės ir religijos temomis.

Šalia plačios visuomeninės veiklos, 1930–1932 m. kun. Vladas Butvila buvo Panevėžio Kristaus Karaliaus katedros klebonas. Nuo 1932 m. – Panevėžio vyskupijos kurijos kancleris, kapitulos kanauninkas. 1932 m. paskirtas šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčios klebonu.

1940 m. birželį Lietuvą okupavo Raudonoji armija. Lietuva neteko valstybingumo, smarkiai pablogėjo Bažnyčios padėtis. Vyskupo namai nacionalizuoti, sustabdyta ir jų patalpose veikusio KVC veikla, uždarnos kitos katalikų organizacijos. Nacionalizavus „Bangos“ spaustuvę, nustojamas leisti Panevėžio vyskupijos laikraštis „Panevėžio garsas“. Suimtinėjami Panevėžio vyskupijos kunigai. 1941 m. sakytame pamokslė kan. Butvila apie sovietų santvarką atsiliepė neigiamai.

Prasidėjus SSRS – Vokietijos karui, jau 1941 m. birželio 22 d. vokiečių lakūnai bombardavo Pajuosčio karinį aerodromą. Raudonoji armija skubotai traukėsi iš Panevėžio miesto bei apylinkių, palikdama kraupių nusikaltimų šleifą: nužudyti niekuo nekalti žmonės prie Cukraus fabriko, žiauriai nukankinti Panevėžio apskrities ligoninės gydytojai ir medicinos sesuo.

1941 m. birželio 27 d. vokiečių kariuomenė užėmė Panevėžio miestą. Kuriamas naujas valdžios aparatas: Panevėžio apskrities viršininku paskirtas plk. lt. Tomas Vidugiris, miesto burmistru – Karolis Reisonas. Karo meto problemos užklupo mūsų šalies gyventojus. 1941 m. lapkritį Lietuvoje įkurta Savitarpinės pagalbos organizacija. Šios organizacijos Panevėžio skyrius įkurtas lapkričio 20 d., pirmininku paskirtas žymus savivaldybininkas Petras Butkus, pavaduotoju – kan. Vladas Butvila. Į šias pareigas jį rekomendavo vysk. Kazimieras Paltarokas. Kan. Butvilai pavesta vadovauti Motinos ir vaiko globos sekcijai. Ši organizacija rūpinosi pirmojo sovietmečio tremtiniais – šeimomis, ištremtomis

į tolimuosius SSRS rajonus. Drauge buvo remiamos ir neturtingos daugiavaikės šeimos. Šiuo tikslu renkami drabužiai, maistas, pinigai. Daugiavaikėms šeimoms skirtą pašalpą gavo ir septynių vaikų motina Nečiukienė, nors jos vyras buvo sušaudytas kaip komunistas⁵.

1942 m. birželio 28 d. Panevėžyje vyko paminklinio kryžiaus nužudytiems prie Cukraus fabriko šventinimas. Kryžių pašventino kan. Vladas Butvila. Pamokslo metu jis pabrėžė, kad šioje vietoje bolševikai sušaudė keliolika lietuvių, kurių kaltė buvo tik tokia, kad jie mylėjo savo kraštą. Kan. Butvila buvo ir vienas iš Raudonojo teroro aukų laidotuvių, vykusių 1941 m. birželio 29 d., organizatorių. Laidotuvėse dalyvavo apie 7 000 žmonių.

1944 m. pasaulinis karas jau krypo Vokietijai nepalankia linkme. Liepos 22 d. Raudonoji armija sugrįžo į Panevėžį. Daug dvasininkų pasitraukė į Vakarus, likusieji patyrė persekiojimus ir terorą. 1945 m. rugsėjį, sakydamas pamokslą šv. Apaštalo Petro ir Povilo bažnyčioje, kan. Butvila kritikavo sovietų santvarką. Pamoksle, sakytame 1948 m., pasmerkė kolūkių steigimą Lietuvoje⁶.

1949 m. vyskupo Kazimiero Paltaroko sprendimu kan. Butvila išskeltas į Rokiškį. 1950 m. lapkričio 17 d. Vladas Butvila suimtas, jo bute rytojaus dieną atlikta krata. Jis apkaltintas antisovietine agitacija bei propaganda ir kontrrevoliucinės knygos išleidimu⁷. Kratos metu jo bute rasti Lietuvos partizanų Algimanto apygardos dokumentai. 1951 m. sausio 17 d. tardymas baigtas, kovo 3 d. kan. Butvila nuteistas 10 metų kalėjimo su turto konfiskavimu⁸. Bausmės atlikimo vieta nurodomas Taišeto miestelis Irkutsko srityje.

1955 m. kovo 9 d. kan. Vladas Butvila parašė prašymą SSRS Generaliniam prokurorui dėl paleidimo – tų pačių metų pabaigoje iš lagerio jis, būdamas silpnos seikatos, grįžo į Panevėžį. Mirė 1961 m. kovo 17 d., palaidotas Panevėžio Katedros kapinėse, Ramygalos gatvėje.

To meto spaudos puslapiuose, tikinčiųjų ir Panevėžio vyskupijos dvasininkų prisiminimuose kanaaninkas Vladas Butvila išliko kaip vienas aktyviausių vyskupijos kunigų.

⁵ Vlado Butvilos baudžiamoji byla, LYA, f. K-1, ap. 58, b. P-12599, p. 17.

⁶ Ten pat, p. 23.

⁷ Ten pat, p. 51.

⁸ Ten pat, p. 141.